

NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

27. april 2012 · J.nr.: NMK-132-00151 (tidl.: MKN-130-00648) · Ref.: Bibi Søgaard-Bauditz, Gunnar Hansen, Xjgha

AFGØRELSE

efter § 39 jf. § 41 i husdyrbrugloven¹.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæster Randers Kommunes afgørelse af 2. december 2009 om re- vurdering af fjerkræbruget på ejendommen Mariagervej 499A, 8981 Spentrup, med følgende tilføjel- ser:

Påbud nr. 23 ophæves.

Påbud nr. 24 ændres til:

"Der skal fasefodres. Foderets indhold af råprotein må maksimalt være 20 - 22 % i startfasen, 19 - 21 % i vækstfa- sen og 18 - 20 % i slutfedningen. Der skal anvendes foderblandinger med sænket fosforindhold ved hjælp af tilsæt- ning af fytase og anvendelse af foderfosfater med høj fordøjelighed. Foderblandinger skal i gennemsnit have et mak- simalt fosforindhold på 5,1 g fosfor/kg for kyllinger i alderen 0-21 dag og på 4,9 g fosfor/kg for kyllinger i alderen 22-42 dage. (ny)"

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet².

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Natur- og Miljøklagenævnet. Eventuel retssag til prøvelse af af- gørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. husdyrbruglovens § 90.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1486 af 4. december 2009 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug med senere ændringer.

² Lov nr. 483 af 11. maj 2010 om Natur- og Miljøklagenævnet med senere ændringer.

Klagen til Natur- og Miljøklagenævnet

Randers Kommune har den 2. december 2009 truffet afgørelse i sagen om revurdering af en miljøgodkendelse af 25. september 1990 af fjerkræbruget på ejendommen Mariagervej 499A, 8981 Spentrup.

Afgørelsen er den 29. december 2009 påklaget til Miljøklagenævnet af Det Økologiske Råd (DØR). Sagen er pr. 1. januar 2011 overført til Natur- og Miljøklagenævnet, som færdigbehandler sagen efter de hidtil gældende regler³.

DØR har bl.a. anført i klagen, at der er uoverensstemmende tal i afgørelsen vedrørende tilførslen af husdyrgødning på husdyrbrugets arealer, og at der efter rådets opfattelse kun bør tillades den udbringning, der er ansøgt om. Rådet mener ligeledes, at udvaskningen af nitrat fra bedriften risikerer at forurene nærliggende drikkevandsinteresser. DØR mener, at der skal foderoptimeres på bedriften for at sikre et lavere ammoniaktab. Rådet finder endvidere, at de brugte normtal er forældede, og at beregningerne for fjerkræenes udskillelse af kvælstof og fosfor derfor er misvisende. DØR ønsker, at der bliver stillet vilkår om opsætning af luftvaskere i bedriftens anlæg for at reducere ammoniaktabet. Endeligt mener DØR, at der sker en for høj ammoniakdeposition på nærliggende naturområder, som Randers Kommune efter rådets opfattelse ikke har medtaget i sin vurdering.

Sagens oplysninger

Randers Kommune har i afgørelse af 2. december 2009 revurderet miljøgodkendelse af 25. september 1990 af fjerkræbruget på ejendommen Mariagervej 499A, 8981 Spentrup.

Husdyrbruget producerer årligt 700.000 slagtekyllinger, svarende til 225,81 dyreenheder (DE).

BAT

Staldanlægget består af tre kyllingehuse, hvor produktionen foregår som gulvdrift med strøelse. Staldene er forsynet med undertryksventilation og højtrykskøleanlæg.

Af miljøgodkendelsen fremgår bl.a. følgende om BAT:

"BREF-dokumentet (Reference Document on Best Available Techniques for Intensive Rearing of Poultry and Pigs, July 2003) beskriver gulvdrift med strøelse i velisolerede og ventilerede stalde med ikke-lækkende drikkevandssystemer som det bedst tilgængelige staldsystem for slagtekyllinger. BREF-dokumentet peger dog på, at også andre staldteknologier på nærmere betingelser kan være BAT, herunder det såkaldte combideck-system. Comideck-systemet er et gulvvarmesystem med opvarmning/køling af gødningsmåtten ved hhv. små og store kyllinger, kombineret med et jordkøleanlæg, hvor varmen lagres og hentes til senere brug. Combidecksystemet er dokumenteret til at kunne reducere ammoniakemissionen med 30 % i forhold til traditionel gulvdrift og samtidig spare energi til opvarmning og ventilation. Randers Kommune vurderer imidlertid, at indførelse af combideck-systemet i de eksisterende stalde vil være forbundet med store anlægsomkostninger, da gulve skal opbrydes og nyanlægges, og at investeringen derfor ikke er proportional med miljøeffekten. Umiddelbart vurderer Randers Kommune, at combidecksystemet kan komme på tale ved staldrenoveringer og opførelse af nye staldbygninger.

Staldbygningerne, der er opført i henholdsvis 1990, 1991 og 2005 vurderes at være i god stand, og er således endnu ikke renoveringsmodne.

Randers Kommune er bekendt med, at der i Danmark er igangsat pilotprojekter vedr. anvendelse af luftrensning og gulvvarmesystemer i fjerkræstalder. Der er imidlertid endnu ikke udgivet BAT-blade, der beskriver disse teknologier.

³ Jf. § 28, stk. 4, i lov nr. 484 af 11. maj 2010 om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om miljøbeskyttelse og forskellige andre love og § 3, stk. 2, i lov nr. 1608 af 22. december 2010 om ændring af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om miljøbeskyttelse og forskellige andre love.

Randers Kommune vurderer således, at der ikke kan stilles krav om anvendelse af disse teknologier, før der foreligger den fornødne dokumentation for miljøeffekten, nødvendig dimensionering og ikke mindst en økonomisk evaluering af teknologien. Randers Kommune forventer dog, at der i perioden indtil næste revurdering vil ske en teknologisk udvikling inden for branchen og har på den baggrund stillet vilkår om, at fjerkræbruget på tidspunktet for næste revurdering fremsender en handlingsplan for, hvordan fjerkræbruget vil nedbringe lugtgener og ammoniakfordampning fra staldene med udgangspunkt i anvendelse af bedst tilgængelige teknologi.

På baggrund af ovenstående vurderer Randers Kommune, at fjerkræbruget pt. lever op til bedst tilgængelig staldteknologi ved anvendelse af gulvdrift, idet staldene er velisolerede og drikkevandssystemerne ikke giver anledning til spild, jf. nedenstående. Det bemærkes, at staldene desuden er forsynet med højtrykskøling, som i et eller andet omfang vurderes at reducere emissionen af ammoniak, lugt og støv til omgivelserne. Randers Kommune finder det dog ikke muligt at estimere effekten af højtrykskøling nærmere, da der ikke foreligger undersøgelser heraf."

Grundvand

Udbringningsarealerne tilhørende bedriften ligger alle i et område, der er udpeget som område med særlige drikkevandsinteresser (OSD), jf. miljømålslovens § 8 a, nr. 1. Ingen af udbringningsarealerne er dog omfattet af en kommunal indsats- eller handleplan på nuværende tidspunkt. Der er flere indvindingsboringer til Hvidsten Vandværk og Gassum Gl. Vandværk beliggende inden for 300 m fra udbringningsarealerne.

Af miljøgodkendelsen fremgår bl.a. følgende om påvirkning af grundvand:

"Kommunens vurderinger og bemærkninger

En beregning af nitratudvaskningen fra bedriften viser en udvaskning fra rodzonen på mellem 92 og 97 mg nitrat/ pr. liter. Randers Kommune kan ikke udelukke, at en udvaskning i denne størrelsesorden giver anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af grundvand i området, men vurderer, at der efter Husdyrgodkendelsesloven ikke er grundlag for at stille skærpede krav til fjerkræbruget, idet der ikke sker nogen merbelastning af arealerne, og heller ikke er grundlag for skærpselser efter IPPC-direktivet, da de generelle regler for udbringning af fast husdyrgødning vurderes at svare til bedst tilgængelige udbringningsteknologi.

Randers Kommune skal dog bemærke, at alle arealer ligger i indsatsområde, hvor staten skal foretage en kortlægning af såvel geologien som arealanvendelsen. Den geologiske kortlægning forventes afsluttet senest ved udgangen af 2015. På baggrund af kortlægningen skal Randers Kommune udarbejde en indsatsplan for at sikre rent drikkevand i området. Kortlægningen og indsatsplanlægningen i henhold til vandforsyningsloven kan vise, at det for at sikre rent drikkevand er nødvendigt at reducere udvaskningen af nitrat og pesticider i de sårbare grundvandsdannende områder. Ny viden om de geologiske og hydrogeologiske forhold i området kan således vise, at det er nødvendigt at reducere belastningen med disse stoffer på de arealer, som er omfattet af nærværende revurdering.

I revurderingen har Randers Kommune stillet vilkår til placering af markstakke i forhold til indvindingsboringer. Vilkåret er stillet med udgangspunkt i krav om anvendelse af BAT, jf. afsnittet om bedst tilgængelig teknologi, idet det vurderes, at placeringer tæt på indvindingsboringer og placeringer samme sted år efter år kan give anledning til grundvandsforurening."

Randers Kommune har meddelt følgende påbud med baggrund i drikkevandsinteresserne:

"Beskyttelse af jord, grundvand og overfladevand m.v.

17. Dybstrøelse

Markstakke må ikke placeres nærmere end 100 m fra beboelser, nærmere end 300 meter fra indvindingsboringer eller nærmere end 300 m fra følsomme naturarealer, jf. kortbilag 6. (ny)

Dybstrøelse i markstak må højst ligge samme sted i 12 måneder og må ikke placeres samme sted igen før efter 5 år. (ny)

[...]

Spildevand mv.

[...]

20. Der må ikke ske påfyldning og vask af sprøjteudstyr nærmere end 50 m fra markvindingsboringer. (ny)"

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger om retsgrundlaget

Reglerne om revurdering af miljøgodkendelse for så vidt angår husdyrbrug har siden den 1. januar 2007 fremgået af § 17 i godkendelsesbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 1696 af 19. december 2006 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, nu erstattet af bekendtgørelse nr. 294 af 31. marts 2009). Efter godkendelsesbekendtgørelsens § 17 skal godkendelser omfattende af § 11, § 12 og § 16 i husdyrbrugloven og godkendelser meddelt efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 regelmæssigt og mindst hvert 10. år tages op til revurdering og om nødvendigt ajourføres i lyset af den teknologiske udvikling, således at det sikres, at virksomhedens indretning og drift fortsat er baseret på anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT).

Tilsynsmyndigheden foretager den første regelmæssige revurdering, når der er forløbet 8 år fra det tidspunkt, hvor virksomheden første gang blev godkendt.

Kommunens afgørelse om revurdering resulterer i en afgørelse, hvor enten vilkårene skærpes ved påbud, eller hvor kommunen ikke finder anledning til at skærpe vilkårene.

Afgørelsen træffes med hjemmel i husdyrbruglovens § 39, jf. § 41.

Revurdering er ikke en ny godkendelsehandling, hvilket understreges af, at afgørelser om revurdering træffes som påbud, hvortil der ikke er knyttet en ny retsbeskyttelsesperiode.

Vilkår skal kun meddeles efter en konkret vurdering i den enkelte sag og kun rettes specifikt til virksomheden. Vilkårene skal være præcise og forudsigelige i deres indhold, så virksomheden er i stand til at dokumentere over for tilsynsmyndigheden, at den overholder vilkårene, og således at virksomheden på forhånd kan overskue konsekvensen af vilkårene. Vilkårene skal således kunne håndhæves af tilsynsmyndigheden og klart fastlægge virksomhedens pligter, idet overtrædelse af vilkårene både vil kunne medføre inddragelse af miljøgodkendelsen og eventuelt bødestraf, jf. miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 1, nr. 4. Vilkår, der allerede følger af lovgivningen i øvrigt, bør i øvrigt ikke forekomme i miljøgodkendelsen.

BAT

Et af formålene med den regelmæssige revurdering er som nævnt, at det løbende sikres, at virksomhedens indretning og drift fortsat er baseret på en anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT). Overholdelsen af kravet om anvendelse af BAT skal sikre, at forurening fra husdyrbruget til stadighed begrænses mest muligt. Som det fremgår af husdyrbruglovens § 40, stk. 2, jf. § 41, stk. 3, kan der stilles skærpede vilkår, hvis væsentlige ændringer i den bedste tilgængelige teknik skaber mulighed for en betydelig nedbringelse af emissionerne, uden at det medfører uforholdsmæssigt store omkostninger.

Det følger af nævnets praksis, at kommunen i sager om revurderinger skal anvende Miljøstyrelsens "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)"⁴ ved vurderingen af, om det ansøgte lever op til kravet om anvendelse af BAT. Vejledningen

⁴ "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)", Miljøministeriet, Miljøstyrelsen, 2010.

anviser en metode til fastsættelse af en ammoniakemissionsgrænseværdi for husdyrbrugets samlede anlæg.

Af Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier⁵ vedrørende BAT fremgår følgende om deres anvendelse i revurderingssager.

"Et husdyrbrug skal efter godkendelsens meddelelse revurderes af kommunalbestyrelsen med jævne mellemrum med henblik på at konstatere, hvorvidt der er grundlag for at meddele påbud efter husdyrgodkendelseslovens § 39 om ændringer i den eksisterende godkendelse i relation til forebyggelse og begrænsning af forurening, herunder ændring af vilkårene.

Ændringer i BAT er en central del af revurderingen.

De vejledende emissionsgrænseværdier kan indgå som et vurderingselement, når kommunalbestyrelsen skal vurdere, om der er sket ændringer i BAT, som kan begrunde, at der meddeles påbud. Dette gælder både i de situationer, hvor kommunalbestyrelsen har pligt til at meddele påbud (det i husdyrgodkendelseslovens § 40, stk. 2, nr. 4 nævnte tilfælde) og de situationer, hvor kommunalbestyrelsen kan meddele påbud på grund af ændringer i BAT. Særligt i sidstnævnte situation skal kommunalbestyrelsen også inddrage proportionalitetsprincippet - der skal være et rimeligt forhold mellem den miljøeffekt, som kan opnås på grund af ændringer i BAT, og de økonomiske omkostninger, som dette medfører."

Det bemærkes, at vurderingen af, om BAT-kravet i husdyrbrugloven er opfyldt, er uafhængig af, om beskyttelsesniveauet for ammoniak, lugt, fosfor og nitrat i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3 er overholdt.

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Anvendelsen af BAT

Som det fremgår af afsnittet om retsgrundlaget ovenfor skal der i forbindelse med en afgørelse om revurdering navnlig tages stilling til, om husdyrbruget fortsat begrænser forureningen mest muligt under anvendelse af BAT. I denne vurdering indgår, om husdyrbruget begrænser ammoniakemissionen mest muligt under hensyn til, hvad der er teknisk og økonomisk muligt i husdyrbrugets staldanlæg. Ved fastsættelse af en emissionsgrænseværdi for det samlede anlæg skal der ifølge Miljøstyrelsens vejledende BAT-standardvilkår udregnes emissionsgrænser for de enkelte dele af (stald)anlægget. Summen af disse emissionsgrænser udgør emissionsgrænseværdien for det samlede anlæg, som skal overholdes af husdyrbruget.

Efter nævnets beregninger på baggrund af standardvilkårene må ammoniakemissionen fra produktionen af slagtekyllinger, der ifølge ansøgningen vil foregå i de eksisterende dele af anlægget, ikke overstige ca. 8.843 kg N pr. år. Der vil være en ammoniakemission fra det samlede anlæg på i alt ca. 6.116 kg N pr. år ved anvendelse af de teknikker, der fremgår af Randers Kommunes revurderingsafgørelse, jf. herved bl.a. påbud nr. 24.

Idet den faktiske emission fra det ansøgte projekt ikke overskrider den vejledende emissionsgrænseværdi fastsat for det samlede anlæg, finder nævnet, at det godkendte projekt p.t. overholder husdyrbruglovens krav om, at husdyrbruget skal begrænse ammoniakemissionen mest muligt ved anvendelse af BAT.

⁵ Se nærmere "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedst tilgængelige teknik (BAT), Husdyrbrug med konventionel produktion af slagtekyllinger, omfattet af husdyrgodkendelseslovens § 11 og § 12", Miljøministeriet, Miljøstyrelsen, 2011.

Randers Kommune bestemmer med påbud nr. 24, at når der foreligger offentliggjorte BAT-beskrivelser på området, skal disse anvendes i stedet for de i påbuddet foreskrevne værdier. Natur- og Miljøklagenævnet bemærker, at det af Randers Kommune meddelte påbud om fosforindholdet i foderblandingerne (påbud nr. 24) svarer til niveauet, der følger af Miljøstyrelsens vejledende BAT-emissionsgrænseværdier for slagtekyllinger.

Vurderingen af, om et husdyrbrug lever op til kravet om BAT, skal foretages på tidspunktet for kommunens regelmæssige revurderingsafgørelser, og der er ikke hjemmel til at påbyde, at husdyrbruget løbende skal holde sig ajour i forhold til BAT.

Den sidste del af påbud nr. 24 udgår derfor.

Vedrørende påbud nr. 23 bemærkes, at Natur- og Miljøklagenævnet forstår Randers Kommunes afgørelse om revurdering sådan, at der i husdyrbrugets miljøgodkendelse indgår anvendelse af 224,9 ha udbringningsareal til udbringning af husdyrgødning, hvilket under hensyn til den godkendte maksimale produktion svarer til et dyretryk på ca. 1,29 DE/ha. Som anført af DØR påhviler det husdyrbruget at sikre, at produktion og bortskaffelse af husdyrgødning til enhver tid er i overensstemmelse med det forudsatte og foreskrevne i husdyrbrugets miljøgodkendelse. Selve udbringningen af husdyrgødningen fra et husdyrbrug er i øvrigt reguleret af de almindelige regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen^[1] og af regler udstedt i medfør af lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække^[2]. Påbud nr. 23 er på den baggrund overflødig, og det ophæves derfor.

Naturarealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3

Med hensyn til ammoniakdepositionen på det moseområde, der er nævnt i klagen, bemærkes, at det pågældende område er beskyttet efter § 3 i naturbeskyttelsesloven og er beliggende 600 m nordøst for husdyrbrugets anlæg.

Natur- og Miljøklagenævnet har beregnet, at moseområdet samlet tilføres 1,1 kg N/ha/år fra husdyrbruget, og at baggrundsbelastningen er 15,6 kg N/ha/år. Bl.a. på grund af den relativt høje belastning hidtil på mosen vurderes det, at tålegrænsen for mosen er i den høje ende af intervallet 5-25 kg N/ha/år. Natur- og Miljøklagenævnet finder bl.a. på den baggrund ikke grundlag for at meddele påbud med henblik på at nedbringe husdyrbrugets belastning af moseområdet.

Øvrige bemærkninger

Til det af DØR anførte vedrørende nærliggende drikkevandsinteresser bemærkes, at et påbud om nedbringelse af et husdyrbrugs forurening, der meddeles i forbindelse med en afgørelse om revurdering, forudsætter, at betingelserne i husdyrbruglovens § 41, stk. 3, jf. § 40, stk. 2, er opfyldt. I den forbindelse skal det navnlig undersøges, om husdyrbruget fortsat begrænser forureningen mest muligt under anvendelse af BAT, jf. husdyrbruglovens § 40, stk. 2, nr. 4.

Natur- og Miljøklagenævnet finder bl.a., at husdyrbruget begrænser forureningen forbundet med udbringning af husdyrgødning i overensstemmelse med, hvad der må anses som BAT. Nævnet finder ikke i øvrigt, at betingelserne for at meddele påbud i husdyrbruglovens § 41, jf. § 40, stk. 2, i relation til risiko for forurening af grundvandet med nitrat er opfyldt. Indgreb i et eksisterende husdyr-

brugs fortsatte udbringning af husdyrgødning på bedriftens arealer, som i det foreliggende tilfælde, må derfor i givet fald ske via anden lovgivning.

Nævnet bemærker herved bl.a. i den forbindelse, at når der er vedtaget en indsatsplan for et område efter vandforsyningslovens § 13 eller § 13 a, kan kommunalbestyrelsen, hvis der ikke kan opnås en aftale herom på rimelige vilkår, endeligt eller midlertidigt mod fuldstændig erstatning pålægge ejeren af en ejendom i området de rådighedsindskrænkninger eller andre foranstaltninger, som er nødvendige for at sikre nuværende eller fremtidige drikkevandsinteresser mod forurening med nitrat, jf. miljøbeskyttelseslovens § 26 a.

På denne baggrund stadfæster Natur- og Miljøklagenævnet Randers Kommunes afgørelse af 2. december 2009 om revurdering af fjerkræbruget på ejendommen Mariagervej 499A, 8981 Spentrup, med følgende tilføjelser:

Påbud nr. 23 ophæves.

Påbud nr. 24 ændres til:

"Der skal fasefodres. Foderets indhold af råprotein må maksimalt være 20 - 22 % i startfasen, 19 - 21 % i vækstfasen og 18 - 20 % i slutfedningen. Der skal anvendes foderblandinger med sænket fosforindhold ved hjælp af tilsætning af fytase og anvendelse af foderfosfater med høj fordøjelighed. Foderblandinger skal i gennemsnit have et maksimalt fosforindhold på 5,1 g fosfor/kg for kyllinger i alderen 0-21 dag og på 4,9 g fosfor/kg for kyllinger i alderen 22-42 dage. (ny)"

Bibi Søgaard-Bauditz
Specialkonsulent

Denne afqørelse er sendt til:

- Iver Frederiksen, Mariagervej 499A, 8981 Spentrup
- Det Økologiske Råd, info@ecocouncil.dk
- Randers Kommune, Miljø og Teknik, j.nr.: 09/002096-57, randers.kommune@randers.dk og ffs@randers.dk